

ХОХБЕСУН 1) сындырмаг, гырмаг—разбивать, бить, ломать; 2) *перен.* сындырмаг (*адамы*), хатиринэ дэјмэк, зэрбэ ендирмэк—поставить в тупик, в неловкое положение; (человека); обидеть; нанести удар.

ХОХО, ХОХОПСУН чисэмэк, нарын јағмаг—моросить. ХОШКАБР 1) тахта кәпәји, мишарағзы, јонгар—опилки, отруби; 2) кәпәк (*башда*)—перхоть.

ХОДЖИ (В) *см.* Хожи.

ХОЪ (-ур-ух) јелин—вымя.

ХУЙ һирс, һуј—гнев, раздражение.

ХУЙБА, ХУЙБАБАКСУН горхмаг—бояться, испугаться.

ХУЙБАЛУГЪ горху—боязнь

ХУЙБАБЕСУН горхузмаг—пугать, ужасать.

ХУЙЕНАКЪСУН өзүндән чыхмаг, һујланмаг—волноваться, ервничать.

ХУЙЛА һирсли, ачыглы—нервный, злой.

ХУНИ диши—самка. Хуни егк диши ат, мајан—кобыла.

ХУНЧИ (-м-ух) бачы—сестра.

ХУПІ (-ур-ух) аш, плов—плов. □ Чіайна хупі јағлы плов—плов с маслом.

ХУПІЕЧИ илығ, бош—всмятку, полужидкий. Хупіеуі хьокъла илығ (*бош*) бишрелмиш јумурта—яйцо всмятку.

ХУРДХАШИЛ эзик-үзүк, хурд-хашил—размозженный, разбитый.

ХУРИ-ХУРИ хырда-хырда—понемногу, помаленьку.

ХУРИНКІ (-ух-хо) јапон хурмасы, хурник—японская хурма.

ХУРУ//ХУРИ хырда—мелкий.

ХУРУБЕСУН хырдаламаг—размельчать, разменивать.

ХУРУПУН (Н) хырда, јарма, (*дүјү, бугда*)—сечка, дробленая крупа.

ХУРУТУР (-ур// -хо) зоол. гарышга—муравей.

ХУРХУРУ лап хырда—мельчайший.

ХУРУШТІАН (В) *см.* Худжустіан.

ХУДЖУСТІАН тәбрик—поздравление.

ХУДЖУСТІАНБЕСУН тәбрик етмәк—поздравлять.

ХУЫАБР (Н) *см.* Хинар.

Гь

ГьА! *межд.* һа!—аа, смотри, ну! Саал метаьр аьш маба гьа!—бир дэ белә шејләр етмә, һа!—смотри, больше так не делай.

ГьАА? нә?—что? а?

ГьАБУР *мн.* нет. абыр, һәја, әдәб, ләјагәт, нәзакәт—стыд, приличие, достоинство, репутация. □ Гьабурахун

истіун абырдан дүшмәк—потерять человеческое достоинство.

ГьАБУРЛУ *см.* Гьабурру.

ГьАБУРЛУБАКСУН абырлы (*һәјалы, әдәбли, нәзакәтли*) олмаг—быть приличным, достойным, порядочным. Гьабура ципсун абырыны төкмәк, биабыр етмәк, утандырмаг—опозорить, осрамить.

ГьАБУРНУТІ абырсыз, һәјасыз, әдәбсиз, нәзакәтсиз—бесстыдный, безнравственный, пошлый, недостойный, неприличный. Гьабрунуті адамар абырсыз (*һәјасыз, ләјагәтсиз, әдәбсиз*) адам—бесстыдный (*безнравственный, пошлый, недостойный*) человек.

ГьАБУРРУ (-ор-ох) абырлы, һәјалы, ләјагәтли, әдәбли, нәзакәтли (*адам*)—стыдливый, достойный, порядочный, приличный, нравственный (*человек*). Гьабурру хинар абырлы (*һәјалы, әдәбли, нәзакәтли*) гыз—достойная (*стыдливая, порядочная, вежливая*) девушка.

ГьАБУРСУЗ (Н) *см.* Гьабурнуті.

ГьАВА¹ *мн.* нет һава—воздух; погода.

ГьАВА² муз. (-ух// -ох) ојун һавасы, мелодија—мотив, танцевальная мелодия.

ГьАВАИ (1) һавајы, мүфтә, пулсуз—бесплатно, даром, бесплатный. □ Гьаван аьшбсун мүфтә ишләмәк—работать бесплатно; 2) һавајы, һаһаг—напрасно; напрасный.

ГьАВАРА (-м-ух// -ох) авара, ики-үч иллик чамыш бала-сы, кәлчә—двух-трехлетний буйвол.

ГьАРАСАР бәрабәр, һамар, дүз—равный, ровный.

ГьАЙЗЕВКСУН (Н) *см.* Айзевкесун.

ГьАЙЗЕСУН (Н) *см.* Айзесун.

ГьАЙЗЕСТІЕСУН (Н) *см.* Айзестіесун.

ГьАЙСА//ГьАЙСАЬ инди, бу саат, һал-һазырда—сейчас, теперь, в данный момент.

ГьАЙСАКІ (В) *см.* Аьсаькі.

ГьАЙСАКІБЕСТІЕСУН (В) *см.* Аьсаькібестіесун.

ГьАЙСАКІБЕСУН (В) *см.* Аьсаькіпсун.

ГьАЙСТІУН (Н) *см.* Айзесун

ГьАКЕ о, һа о—тот.

ГьАКІАРАКІ јапышмаг, әл чәкмәмәк—надоедать, не отставать.

ГьАКІАРАКІБАКСУН јапышмаг, әл чәкмәмәк—быть надоедливым, не отставать.

ГьАКЪ (-ур-ух) һагг, музд—плата, возмездие.

ГьАКЪЕЦИ (Н) *см.* Акъеци.

ГьАКЪЫЛ *мн.* нет ағыл, дәрракә, дүшүнчә—ум, разум, рассудок. □ Гьакъулахун кам ағылдан кәм, касыб, һагис—легкомысленный, слабоумный. □ Гьакъыл тастіун ағыл вермәк, өјрәтмәк, сәһвини баша салмаг, доғру јола кәтир-

мәк—образумить, учить, показать (его) ошибки, поставить на верный путь. **Гьакъылен бостун** ағыл кәсмәк, ағыллы олмаг, һәр шеји билмәк—понимать, разуметь, смыслить. **Гьакъылал нуегъала** ағыла кәлмәз, тәсәввүр едилмәз, кәзләнилмәз—невероятный, уму непостижимый. **Гьакъыла бел кирбсун** ағылыны башына ыҗмаг, дүшүнчәли олмаг, һәр иши шуурлу көрмәк, өзүнү әлә алмаг—образумиться, стать благодарным, взять себя в руки. *Шоно са гьакъылин конджлух тене* о (да) бир ағыл саһиби дежил, тәрәддүдчү, сөзүнүн үстүндә дурмајан адамдыр—он (тоже) не совсем разумный, нерешительный.

ГьАЛ¹ һал, вәзијјәт—состояние, положение. *Һал тезахбу* һалым јохдур, вәзијјәтим ағырдыр—я беснлен, у меня тяжелое положение.

ГьАЛ² чин—злой дух. *Аылаб гьалене дугги* ушағы чин вурду—в ребенка вселился злой дух.

ГьАЛАЛ (-ух// -хо) һалал—приобретенный честным путем (*что-л.*).

ГьАЛВА (-ух// -хо) һалва—халва.

ГьАЛКЪА (-ух// -хо) һалга—кольцо.

ГьАМ¹ дад—вкус.

ГьАМ² һәм—и, тоже, еще.

ГьАМАВАР һамар, дүз—гладкий, ровный.

ГьАМАВАРБАКСУН һамарланмаг, һамар олмаг—стать гладким, ровным.

ГьАМАВАРЛУГЪ һамарлыг, дүзлүк—гладкость, ровность.

ГьАМАМ (-ух// -хо) һамам—баня.

ГьАМБАР (-ух// -хо) 1) анбар—анбар, склад. □ **Арумун гьамбар** бугда анбары—склад зерна; **Хене гьамбар** су анбары—водоем, водохранилище; 2) чох, чохлу—много, уйма. *Шотлай са амбар тавкъавтлухбу* онун чохлу пулу вар—у него много денег.

ГьАМЕТАЪР беләчә—итак.

ГьАМЕ бу, һа бу—этот.

ГьАНД (Н) (-ур-ух) чөл, тарла, саһә—поле, степь.

ГьАР һәр, һәр бир, һәр һансы—каждый, всякий, каждый из...

ГьАРАЙ һарај—крик.

ГьАРАЙПСУН һарај чәкмәк, бағырмаг—звать на помощь; реветь.

ГьАРАМ һарам (*мал, шеј*)—приобретенный нечестным путем (*что-л.*).

ГьАРГАЛА һәр јердә, һәр јанда—езде, всюду.

ГьАРИ кәлмиш—пришедший, приехавший.

ГьАРО см. **Гьар**.

ГьАРСА һәр бир, һәр һансы—каждый, любой, всякий.

ГьАСАНД (Н) см. **Охари**.

ГьАСО (В) см. **Асой**.

ГьАСРАТ (Н) һәсрәт—тоска, кручина.

ГьАТИЕ һәмин, һәмән—тот, как раз, именно тот. *Коно гьатле гьаре* бу һәмән огландыр—это именно тот юноша.

ГьАГЪАА! учадан күлмә, гәһгәһә илә күлмә—громкий смех, хохот.

ГьАГЪАПЕСУН учадан күлмәк, гәһгәһә илә күлмәк—смеяться громко, хохотать.

ГьАЧАР (В) см. **Ачар**.

ГьАЧАРРУ (В) см. **Ачарру**.

ГьАЪВ, **ГьАЪВКЪБЕСТИЕСУН** ыҗдырмаг, дәрдырмәк, топлатдырмаг—заставлять (просить) собирать, срывать.

ГьАЪВКЪБЕСУН ыҗылмаг, топланмаг, дәрилмәк—быть собранным, сорванным.

ГьАЪВКЪСУН (Н) ыҗмаг, топламаг—ссбирать, срывать.

ГьАЪВИДЖ кишиш—кинза, коридандр.

ГьАЪВКАЪ (-ух// -ох) хурчун, һејбә—хурджун, переметная сума.

ГьАЪЗ (Н) хош, хоша—приятный, добрый. *Шотлохун без гьавзе ейса* ондан мәним хошум кәлир—си мне нравиться; он приятный человек.

ГьАЪЗБЕСУН хошламаг—облюбовать; любить.

ГьАЪЗЕСУН хошламаг, хоша кәлмәк—нравиться (кому-то), быть приятным.

ГьАЪЗРЕЙЛ (В) см. **Азрейил**.

ГьАЪЗУЪР һазыр—готовый.

ГьАЪЗУЪРБАКСУН һазыр олмаг—быть (стать) готовым.

ГьАЪЗУЪРБЕСУН һазыр етмәк—готовить, готовить.

ГьАЪЗУЪРРУГЪ һазырлыг—готовность.

ГьАЪЙАЪТ см. **Мавгълаб**.

ГьАЪЙФ! һејф! әфсус!—жаль!

ГьАЪКИМ (Н), **АЪКУЪМ** (В) (-хо// -ух) һәким—врач.

ГьАЪЛБАЪТ јәггин, ола билсин ки—наверно, вероятно,

возможно.

ГьАЪЛИМ (Н) см. **Гьаълаб**.

ГьАЪЛМАЪ (В), **ГьАЪЛИМ** (Н) һәлим, дүјү һәлими—

отвар, рисовый отвар.

ГьАЪМИШАЪ һәмишә, һәр вахт—всегда, вечно, постоянно.

ГьАЪМИШАЪЛУГЪ һәмишәлик, даимелик, һәр вахт—навсегда, вечно.

ГьАЪНАЪЙ зарафат, һәнәк—шутка.

ГьАЪНАЙБЕСУН зарафат етмәк, һәнәк етмәк—шутить.

ГьАЪНАЙЧИ (-ух// -й-ох) зарафатчы, һәнәкчи—шутник.

ГЪАБРБАБ-ЗОРБА нэдэ-горху—угроза.
ГЪАБРИСАБ динкдэ дөүлмүш бугдадан назырланмыш хөрэк—каша из толченной пшеницы; блюдо из пшеничной крупы.

ГЪАБРК//ГЪЕРК эрк—позволение.

ГЪАБРКБСУН (Н) эрк еләмэк—позволить себе свободное обращение.

ГЪАБРРАБМАБ этраф, дөврэ—вокруг, круг.

ГЪАБСИР (-ух// -хо) һәсир—циновка, рогожа.

ГАБРГЪАБНДЖАБРИ һәр һалда—все-таки.

ГЪАБЧАБ (-м-ух) һача—развилка.

ГЪЕ (Н) см. Е.

ГЪЕВАХ (Н) см. Евах.

ГЪЕВАХТІАЛЦІРИКІ (Н) см. ЕвахтІалцІрикі.

ГЪЕМА (Н) см. Ема.

ГЪЕРК (В) см. Гъаьрк.

ГЪЕСАБ 1) һесаб, һагг-һесаб—счет, расчет; 2) һесаб (фәнн)—арифметика.

ГЪЕСАББЕСУН һесабламаг—считать, вычислять.

ГЪЕСАБТІАР (-ух// -хо) һесабдар—счетовод.

ГЪЕСАБТІАРРУГЪ һесабдарлыг—счетоводство.

ГЪЕТІАЙ (Н) см. Етіа.

ГЪЕТІАЙНА(КІ) (Н) см. Етіенкі.

ГЪЕТІАЙНАКІ см. Етіабахтін.

ГЪЕТІУХУН//ЕТІУХО нэдән—из чего, с чего.

ГЪЕДЖУЪРАБ (Н) см. Еджуъраб.

ГЪИКІАЛ (Н) см. Екіал.

ГЪИКІАЛНУТІ см. Екіалнуті.

ГЪИКІАЛТЕ (Н) см. Екіалте.

ГЪИКІАЛУ см. Екіалу.

ГЪИКІАБ (Н) см. Екіа.

ГЪИКІАББАКАЙИН см. Екіабакаин.

ГЪИКІАБЛУГЪ (Н) см. Екіалугъ.

ГЪИМ һим, ишарэ (башла, көзлә)—знак (головой, глазами).

ГЪИМБЕСУН һим етмэк, ишарэ еләмэк—дать знак (головой, глазами).

ГЪИНО (В) см. Хына.

ГЪИРС мн. нет һирс, гәзәб—гнев, злость, злоба.

ГЪИРСЛУ һирсли, гәзәбли—сердитый, гневный.

ГЪИРСЛУБАКСУН һирсләнмэк, гәзәбләнмэк—гневаться, сердиться.

ГЪИГЪИПСУН һырылдамаг—хихикать, хохотать.

ГЪО бәли, һә—да.

ГЪОКЪКЪА һогга—фокус, шуткә.

ГЪОВУЗ (-ух// -хо) һовуз—бассейн, водоем.

ГЪОКЪКЪАБАЗ һоггабаз—фокусник.

ГЪОКЪКЪАБАЗЛУГЪ һоггабазлыг—афера, мошенничество мошенничать.

ГЪОКЪКЪАБАЗЛУГЪБЕСУН һоггабазлыг етмэк—фокусничать.

ГЪОКЪМА рел. пасхадан гырхкүн сонра кечирилән христиан бајрамы—вознесение (религиозный праздник, который проводится на сороковой день после пасхи).

ГЪОО! межд. һоо! (нахыры говаркән)—оо! ну! (когда гонят скот).

ГЪОР, ГЪОРБАКСУН (Н) см. Орбаксун.

ГЪОГЪА! межд. һоһа! (һејванлары сахгајаркән)—ого! (так останавливают скот).

ГЪОБКУЪМАБТ һөкумәт, дөвләт—правительство, власть.

ГЪОБНКУЪР гъоьнкүьр-гъоьнкүьр оьнеьпсун һөнкүр-һөнкүр агламаг—навзрыд плакать, рыдать.

ГЪОБНКУЪРТУЪ һөнкүртү—рыдание.

ГЪОБРМАБТ һөрмәт, хатир—почет, уважение. □ Гъормаьт ефсун һөрмәт сахламаг, һөрмәт бәсләмэк—питать уважение, уважать.

Гъормаьтаьхун бистлун һөрмәтдән дүшмәк—потерять авторитет. Гъормаьтаьхун саксун—һөрмәтдән салмаг—унижать, лишать авторитета.

ГЪОБРМАБТВЕСУН һөрмәт еләмэк, хатир етмэк—уважать, почитать.

ГЪОРМАБТІЛУ һөрмәтли, мөһтәрәм—уважаемый, почтенный.

ГЪОБРМАБТЛУБАКСУН һөрмәтли олмаг—быть уважаемым, почитаемым.

ГЪОБРМАБТСУЗ һөрмәтсиз—неуважаемый, непочитаемый.

ГЪОБРМАБТСУЗЛУГЪ һөрмәтсизлик—неуважение, непочтительность.

ГЪОБЧІ межд. һөч! (өкүзә)—оч! (волу, быку).

ГЪУНАБЪР һүнәр, икидлик, гочаглыг—отвага, смелость, храбрость.

ГЪУНАБЪРЛУ һүнәрли, икид, гочаг—отважный, смелый, храбрый.

ГЪУРУХ (Н) см. Гъирух.

ГЪУРУХЕФСУН (Н) см. Гъирухефсун.

Ц

ЦАМ јазы—письмо, письменность.

ЦАМЕСУН јазылмаг—записаться; быть написанным.

ЦАМКІАЛ (-ух// -хо) јазан—пишущий, писатель.

ЦАМЛА јазылы—записанный.

ЦАМПЕСТІУН јаздырмаг—заставить (просить) писать.

ЦАМПЕСУН јазмаг—писать.